

Varga Árpád

Íráshasználat a székelyudvarhelyi tímárcéhben

Az 1584-ben alakult tímárcéh Székelyudvarhely egyik legrégebbi és egyik legszámottevőbb iparos szervezete volt.¹ 1872-ben ipartársulattá alakult át, de a szervezet lényegében ugyanaz maradt. A modern bőripar előretörése folytán a tímár ipartársulat ereje, jelentősége mindinkább csökkent, majd 1944 után a szervezetet meg is szüntették. „Hagyatéka” a 70-es években a Székelyudvarhelyi Múzeum tulajdonába került. A hagyaték legimpozánsabb része a céh és ipartársulat levéltára, amely a volt székelyudvarhelyi céhek közül messze kiemelkedik több mint 600 darabos állagával. Lehet, hogy a századok folyamán a többi székelyudvarhelyi céh iratainak egy része elpusztult,² de biztosra vehető, hogy egyik sem termelt működése folyamán annyi iratot, mint a tímárcéh. Ennek ugyanis szinte állandó harcot kellett folytatnia a város nyomásával, amely (főleg a XVIII. században) legtöbbször korlátozni akarta a tímárcéh gazdasági erősödését. Ez utóbbi bámulatra méltó szívóssággal és erőfeszítéssel harcolt jogaiért, az őt ért sérelmekért késedelem nélkül elégtételt követelt, és ezeket legtöbbször meg is kapta a székhez vagy Guberniumhoz intézett fellebbezése után.

Az 1584—1940 között keletkezett kb 600 darab iratból 14 darab a céh keretén belül keletkezett (általában soklapos) jegyzőkönyv.

Nagyon érdekes az évtizedenként keletkezett iratmennyiség megoszlása. Ezt a nagy ingadozást az alábbi táblázat szemlélteti:

1584 1	1601—10 2	1611—20 —	1621—30 —	1631—40 —	1641—50 —	1651—60 —
1661—70	1671—80 2	1681—90 2	1691—1700	1701—10 1	1711—20 3	1721—30 9
1731—40 8	1741—50 7	1751—60 1	1761—70 10	1771—80 62	1781—90 42	1791—1800 42
1801—10 116	1811—20 60	1821—30 76	1831—40 37	1841—50 34	1851—60 9	1861—70 3
1871—80 4	1881—90 6	1891—1900 5	1901—10 8	1911—20 1	1921—30 30	1931—40 3

¹ Alapítólevele 1584. III. 15-én kelt. Leltári száma (a továbbiakban: L. sz.) 1377. Megerősítette Rákóczi Zsigmond 1607. IV. 15-én, 1. sz. 1378. (Mivel a tímárcéh iratanyagát a többi céhekéhez hasonlóan eredetileg a Székelyudvarhelyi Múzeumban leltározták, az iratok forrásául ezt a leltári számot tüntetem fel, sokszor egyszerűen kötőjellel a dátum után. A céh jegyzőkönyveinek rövidítése: TProt. Az utána következő négyjegyű szám a leltári, a többi a lapszámot jelzi. Megjegyzendő, hogy a TProt 1961 lapszámozása eredeti, a másik kettő — 1962, 1963 — tőlem származik.)

² Így pl. a mészároscéh iratai is. 1894-ben a mészáros ipartársulat elnöke többek között azt írta a városi tanácsnak, hogy a mészároscéh levéltára privilégiuma kivételével teljesen megsemmisült 1848—49-ben (1894 — L. sz. 2002). A mészároscéhnek valóban nagyon kevés iratanyaga van.

Ebből kitűnik, hogy a XVI—XVII. században, sőt még a XVIII. század első felében is minimális volt az irattermelődés. A nagy ugrás csak az 1770—1830 közötti mintegy 60 évben figyelhető meg. Ekkor keletkezett az összes irat 66%-a. Különösen sok irat termelődött a tímárszín építése (1776—80), majd fedelének javítása (1802—3) körüli perben, vagy a fiatal tölgyfák („cserefiatalok” — kérgüket használták cserzésre), vagy az ún. „szőrös bocskorok” (cserzetlen bőrből készült lábbelik) ügyében. Valószínű azonban, hogy több irat keletkezett, mint amennyit a mostani irattár őriz. A jegyzőkönyvek ugyanis a XIX. század első felében olyan iratokra is utalnak, amelyek a mostani anyagban nem találhatók meg.³ A tímárcéhben keletkezett iratok mennyisége és persze megőrzése is szorosan függött a céh, majd ipartársulat jó működésétől, virágzásától. Különösen nyilvánvaló ez az 1930-as években, amikor a még éppen meglevő, de már halódó tímár ipartársulat tagjai idősek, a társulati elnök az egyetlen, aki úgy-ahogy válaszolgat a hozzájuk küldött — a társulat helyzetét lényegében nem érintő — levelekre.

A nagy múltú szervezet hatalmas iratanyaga láttán felmerülhet a gondolat: milyen típusú iratok találhatók benne, és kik hozták létre (kik fogalmazták, írták, másolták) ezeket? Vajon a tímárcéh milyen értelemben használta erre a „külső”, fizetett, és a „belső”, saját munkaerőt?

Ahhoz, hogy erre válaszolni lehessen, először megpróbálom elkülöníteni a különböző irattípusokat és röviden kitérek létrehozóikra, majd pedig betűrendben felsorolom a tímárcéh „írástudóinak” neveit és általam ismert adatait.

A tímárcéh iratanyaga két nagy csoportra osztható:

- I. Különálló oklevelek, iratok.
- II. Jegyzőkönyvek.

I. Különálló oklevelek, iratok

Ide tartozik minden olyan irat, amely a céhen kívüli testületekhez, hatósághoz vagy magánszemélyhez szól kérvény, intés, figyelmeztetés vagy tiltakozás formájában. De ide sorolhatók a guberniumi rendeletek másolatai vagy a különálló céhes feljegyzések, költsélisták. Utóbbiak tartalmilag inkább a jegyzőkönyvekhez, formailag azonban a különálló iratokhoz tartoznak.

A különálló iratok is több csoportra különíthetők:

³ Ilyen iratok: egy 1803-beli guberniumi rendelet másolata (TProt 1962. 67b.); 1828. II. 7. — Daróczy János másolata (Uo. 69a.), 1828. V. 28. — Uo. 63a., 1830.I.13. — Simó Mihály által írt kérvény a Guberniumhoz — TProt 1963.12a.

1. Intés, tiltakozás (Admonitio)

Gyakori és már a XVIII. század első felében feltűnő irattípus. Legtöbbször a tímárcéh intette (admoneálta) a város vezetőit, más céheket, esetleg saját tagjait, de az is előfordult, hogy a tímárcéh kapta az intést.

Szerkezetileg két részre bontható. Az első az ún. instructio, amelyben megtalálható az intó és a megintendő fél megnevezése, valamint az intés tárgya és indoklása. Ezt a részt előre megfogalmazták és leírták, majd felkértek két, az ilyen ügyekben jártas embert, akiket elküldtek a megintendő félhez. A megbízottak itt hangosan felolvasták az instructio szövegét, amelyre az érintett fél válaszolt, többnyire annyit, hogy megértette és párt (másolatot) kíván róla. Az intés második része tehát a két küldött bizonyító sorait tartalmazta. Ebben általában leírták, hogy hol találták meg az intendő személyt, mit válaszolt, majd aláírásukkal és esetleg gyűrűspeccétükkel igazolták, hogy az intés általuk a leírt módon ment végbe. Az okiratot ezért visszavitték az intó félhez, ahol átvették az ezért járó fizetséget.

Az 1779. jún. 9-én kelt intés⁴ például így kezdődik: „Ns Udvarhely Széki Udvarhely városi Ns üdösb Sándor Ferentz ur, mint az Ns Udvarhely városi Timár cehnak Céh mestere tertio secum Jurator[um], maga és az egész Timár céh nevébe és képibe Kegyelmedet Ns Udvarhely városi Privilegiumos Karsai Marton uramot, mint az Ns város némelj Tagjainak az privilegium részén (amint pretendáltak) Plenipotentiarissát maga és több Társainak nevekbe és képekbe mű általunk modo Lgmo [legitimo] certificaltattya, admonealtattya super eo”... — ezután következik az intés tárgya. A két megbízott ezek után leírta, hogy „Elmenénk nemes Udvarhely városi Karsai Márton uram privilegiumos házához ... kit is az ajtó előtt találván, jelentök, hogy mivégre mentünk volna Ö kegelméhez, az fennebb irt instruktio serent [!]. Egyszersmind ara is kérök hogy jönebe a maga házához és halgatná meg az Instruktio”... A két megbízott Orbány Antal nemes személy és Asztalos Ferenc volt.

1792. dec. 24-én négy személyt is intett a tímárcéh,⁵ hogy ne foglalkozzanak olyan bőrök adásával és vevésével, amelyekkel a tímárok dolgoznak. A két megbízott sorra felkereste az intendő személyeket. Megyesi Lukácsot „Áruló Boltyában” találták meg, Zakorjás alias Petrovitz Jánost pedig „Lako Nemes Házában”. Ez utóbbi azt felelte: „Értem, hallom, párt kívánok.” A negyedik személy viszont nem volt otthon: „Végre innen mentünk Udvarhely várossába mulatozo Pásztor Györgyhöz, kit is hon nem találván az nagyob fia Pásztor Ferencz által az Nemes Timár Czéh admoneáltatá...[következik az intés] melyre azt félelé irt Pásztor Ferencz, értem, hallom, ha az Apám elé jó meg mondom”. Az irat befejezése a következő: „Melly négy rendbeli admonitio, hogy mi általunk

⁴ L.sz. 1470.

⁵ L.sz. 1528.

mindenekben a fen meg irt mod Szerent ment légyen véghez, arról miis a mi igaz hitünk Szerent attestálunk tulajdon nevünk alája való írásával és szokot petsétünkkel is meg erősítvén.” Készítette Nyujtódi Jantsó József, Udvarhelyszék ülnöke és Tállyán János nemesember.

A fenti formuláris részek (vagy ehhez hasonlók) minden admonitióban megtalálhatók. A tímárcéh levéltárában levő összes intézés elemzése helyett inkább a közvetítők, megbízottak személyét szeretném bemutatni. Legtöbbször az instructiót előre megírták (talán a céh ügyvéde), a közvetítőknek csak a bizonyítási részt kellett papírra vetniük. Előfordult, hogy az egész iratot a felkért személyek egyike írta meg. Sajnos nem mindegyik megbízott írását lehet megkülönböztetni, felismerni. Az intéseken nemegyszer szerepel például Farkaslaki Dimény András széki ülnök,⁶ Vajai Pethő János nemes személy,⁷ Felsőboldogasszonyfalvi Dersí Lőrinc szék dűlőja⁸ vagy Szombatfalvi Gálffi Ferenc széki ülnök⁹ neve, de nem biztos, hogy ők írták ezeket.

Egészen bizonyos viszont a következő személyek kézírása. Az 1778. okt. 5-i iratot pl. Kerekes Péter és Tasnádi István nemes személyek írták alá, magát az iratot Kerekes készítette.¹⁰ Az 1778. okt. 7-i irat valószínűleg a Nagy József írása, mellette Zakariás János a másik megbízott.¹¹ Szárazajtai ifj. Nagy Ádám neve kétszer is előfordul az intéseken, de csak az 1778.nov. 9-i írása tulajdonítható neki biztosan.¹² A Tállyán János névvel először 1739-ben találkozunk,¹³ ő a legkorábbi admonitio írója, bizonyára utóda lehet az a Tállyán János, aki 1787-ben tűnik fel az intő iratokon.¹⁴ Talán ugyancsak neki tulajdonítható az 1792. dec. 24-i és az 1796. febr. 8-i intézés írása is.¹⁵

A többször előforduló iratírók neve közül egyik legjelentősebb a Szombatfalvi Barabásoké. Talán legismertebb közülük Barabás János, neve többféle irattípuson is felbukkan. Az 1777. május 20-i idézésen a Szombatfalvi Gálffi Ferenc neve mellett az övé is szerepel, de nem biztos, hogy ő írta.¹⁶ Az 1779. márc. 11-i irat viszont lehetséges, hogy az ő írása.¹⁷ Szombatfalvi Barabás Pál az 1802. ápr. 28-i admonitíót írta.¹⁸ Az 1803.jan. 22-i viszont már nem tulajdonítható ilyen biztosan neki, mellette a másik

⁶ 1777.II.25. - 1436; 1779.III.11. - 1466.

⁷ 1778.XI.9. - 1459, 1460.

⁸ 1779.III.18. - 1467; 1802.VI.4. - 1597.

⁹ 1777.V.20. - 1442; 1801.IX.4. - 1574; 1802.V.7. - 1588.

¹⁰ L.sz. 1456.

¹¹ L.sz. 1458.

¹² L.sz. 1459. A másik irat: 1787.XI.22. - 1513.

¹³ 1739.II.25. - 1403.

¹⁴ 1787.XI.22. - 1513.

¹⁵ L.sz. 1528 és 1537.

¹⁶ L.sz. 1442.

¹⁷ L.sz. 1466.

¹⁸ L.sz. 1585.

megbízott Felsőboldogasszonyfalvi Dersi István.¹⁹ Szombatfalvi Barabás Antal az 1802. május 7-i intés bizonyító részét írta, az ő aláírása mellett ott van a Szombatfalvi Gálffi Ferencé is.²⁰ Ugyancsak ők írták alá az 1801. szept. 4-i intést is, de nem tudni bizonyosan, melyikük írta.²¹

Az intéseken feltűnik még a Springer József neve, de ő csak a bizonyítást írta az 1808. márc. 7-i két különböző iratra.²² Az 1812. febr. 8-i és 10-i admontio írója pedig Tétsi István.²³ Más iratírók: Szóts Orbány Antal,²⁴ Orbán Sámuel²⁵ és Tzikmántori József²⁶ privilégiumos személyek. Az 1824. nov. 30-i intés instrúciója az írás alapján Csáni Mihálynak, a céh ügyvédének tulajdonítható.²⁷

A céh jegyzőkönyveinek kiadási rovatába bejegyezték az intésekért fizetett honoráriumot is. Pl. 1831 „Augustus utolsó napján admoneáltattam Udvarhelyi Szeles Pált, mint kezest”, írta a céh jegyzője, és ezért egy rénes forintot (Rf) fizetett.²⁸ Vagy egy 1840. febr. 19-i tétel: „Két expressust elküldtettem az adossokhoz admoneálni, fizettem 3 Rf.”²⁹ Az 1843. május 24-én bejegyzett intés, amelyet Koncz Antal és Hajdu Károly közvetített, 5 Rf-ba került.³⁰ Ezek bizonyára az összes költséget jelentették, az irat megszerkesztését és a megbízottak fáradozását is.

Összefoglalásképpen elmondható, hogy az intéseket inkább a szék tisztviselői vagy a város tekintélyes privilégiumos emberei közvetítették és részben vagy egészben ők is írták.

2. Tanúvallatási jegyzőkönyvek (*Inquisitoria Relatoria*)

Vitás ügyekben vagy per esetén korabeli szóval élve: feleltetést végeztek. Ilyenkor 2—3 vagy sokkal több tanú is bizonyította a tímárcéh igazát. Ugyanis a céh csak akkor kezdeményezett feleltetést, ha teljesen meg volt győződve arról, hogy igazát bizonyítani tudja. A vallók (fátensek) feleleteit jegyzőkönyvbe foglalták az erre kirendelt hozzáértő emberek, a *régiusok*.

A tanúvallatás (feleltetés) elrendelése és a régiusok kinevezése a tímárcéh kérésére, mégpedig bizonyára írásos kérésére (instantia) történt. A tanúvallatási jegyzőkönyv szerkezete általában a következő volt. Úgy kezdődött, mint egy, a magisztrátushoz vagy a székhez írt jelentés. A régiusok megnevezték, hogy kinek a kérésére, hol és mikor jöttek össze a

¹⁹ Lsz. 1641.

²⁰ Lsz. 1588.

²¹ Lsz. 1574.

²² Lsz. 1671, 1672.

²³ Lsz. 1698, 1699.

²⁴ 1812.II.13. - 1700.

²⁵ 1812.IX.5. - 1707.

²⁶ 1814.V.7. - 1715.

²⁷ Lsz. 1761.

²⁸ TProt 1963. 43b.

²⁹ Uo. 109a.

³⁰ Uo. 143b.

feleletek lejegyzésére, majd ismertették, hogy ki(k)nek a pecsétjével idéztették meg a tanúkat. Legtöbbször részletesen is leírták a pecsétet, pl.: „A Pecsétek valának ilyenek: Meghivo, Idézö, Intö, Tilto, Felkérötö, Egybenhivo, Kényszerittö, Esketö, Feleltetö, Fellyebbi ítéletre idéző Petsét a Nemes Udvarhely Várossában lévő privillégiált Varga Czéh mestere Czikmántori István, és az egész Nemes Czéh részére 24 Forint büntetés alatt. Sz. Udvarhely 5-a 7-bris 821. Ki adattatott B Henter Antal mp Felséges Császár és Király Arany Koltos Hivétöl, Anya Udvarhely, Fiu Bardotz és Keresztur Székek Fö Király Birájától”.³¹ Ebben a jegyzőkönyvben a királybíró idézett pecsétje után a városbíróé következett, ezúttal latinul, és csak 12 forint büntetés terhével kötelezte a felelők megjelenését. (Neki csak ennyi büntetésre lehetett joga.)

A pecsétek leírása után következett a kérdések felsorolása, sokszor a „Tudja-e a tanu nyilván és bizonyoson” kifejezéssel bevezetve. Ezután mindegyik fátens neve, életkora és társadalmi helyzete, majd a kérdésekre tett felelete következett. A kérdéseket már a feleltetés előtt kidolgozták, a tímárcéh levéltárában fenn is maradt néhány ilyen fogalmazvány.³² Az irat végén a régiusok pár mondatban igazolták, hogy az egész úgy zajlott le előttük, ahogy le van írva. Kívül egy-két gyűrűspecséttel zárták le a hosszában kettébe hajtott iratot, és rávezették a címzést is a magisztrátusnak vagy a széknek. A formuláris részeket nemegyszer latinul, a feleleteket mindig magyarul írták. Megtörtént az is, hogy a tanúvallatás befejezése után újra beidéztek a fátenseket és megeskették őket az elmondottakról. Ilyenkor általában helybenhagyták vallomásaikat, de ritkán olyan is akadt, aki visszavonta. Az 1842. dec. 2-án készített relatoria hátulján pl. a következő megjegyzés olvasható: „Magam mellé rendelem Authenticatorok[na]k Kontz Antal és Böltseki Joseff H. Tábla Biro Urakot. Sz: Udvarhelyt 1-a x-bris. Kováts Moses H. Aljegyző.” Ezek hárman hitelesítették tehát a vallomásokat, magát a hitelesítő záradékot Kontz Antal írta. A három aláírás mellett nem található pecsét. Egyébként a feleltető régiusok Dajka József és Simó Pál hiteles táblabírák voltak, magát az iratot Simó Pál írta.³³

Az 1779. márc. 24-én készített jegyzőkönyv³⁴ nagyon érdekes számunkra, mert bepillantást nyerhetünk az egész tanúvallatás lefolytatásába. Ez a feleltetés tulajdonképpen azért jött létre, hogy az 1778. okt. 6-i jegyzőkönyv felvételénél elkövetett hibákat (ha voltak) helyrehozza. Már az első kérdés az volt, hogy akkor a két régius (Szombatfalvi Gálffi Ferenc és Szombatfalvi Barabás Antal) „nem de nem felolvastáké a fátensek fassioit?” (Ti. ellenőrzésképpen, hogy jól jegyezték le a vallomásokat.) Az első tanú csak kiegészítette a vallomását, nem

³¹ L.sz. 1748.

³² Pl. [1724.VII.14. e.] - 1395; [1769.V.22. u.] - 1418; [1802.XII.28. e.] - 1603; [1803.I.28. e.] - 1644.

³³ L.sz. 1870.

³⁴ Az 1779. VI. 8-i másolatban maradt fenn, l.sz. 1469.

vonta vissza. Érdekes a következő kijelentése: „Akkor pedig engemet nem eskedtek meg, hanem csak felolvasták, s helyben hadták.” Takács Dávid privilegiátus személy többek között ezeket vallotta: „engemet is hittanak oda felelni, s hogy nem akartam menni felelni, mind szüntelen küldöttek utánam [a tímárok], s jól lehet nem kellett volna megfelelnem mint privilegiumos embernek, de tanácsai nem tudtam volt élni, s féltem, ha a pecsétnek nem engedelmekedem, kárba esem, s mikor oda mentem, mingyárt sürgetni kezdettek a tímárok, hogy feleljek meg, mellyhez képest meg is feleltem.” Vallomásán lényegtelen javítást tett. Akkor (1778-ban) ugyanis nem azt mondta, hogy „három esztendő”, hanem „mióta a kőépületet csinálták”, erre a régiusok azt mondták, ennek van vagy három esztendeje, „melyre én nem szólván semmitis, tréfának vélvén azon szót. Midőn osztán a fassiot felolvasták előttem, igaz pedig, hogy felolvasták, minthogy éppen minden apró szót nem hallok, azonban valami cigánytis el akarták fogni, lárma esék, nem vettem eszembe, hogy az három esztendőt olvasták eő kegyelmek. Lassan is olvasták, mivel a tímár céh is közel volt, s miattok nem lehetett nagyon olvasni.”

A harmadik tanú is javított valamit, mert — mint mondta — „egy kevésé süketecske”, és a visszaolvasáskor nem hallott tisztán mindent.

A hetedik tanú csak egy *k* betűt javított (nem esztendőkre, hanem csak „esztendőbe”). A hiba úgy eshetett — mondta —, hogy mikor vallomását felolvasták, a tímárok s mások is „felesen lévén körülöttünk... nem lehetet halható nagy szóval olvasni, hanem lassan, hogy minden ember ne hallja”.

Ezekből a vallomásokból élénk tárul a feleltetés színhelye és módja is. A terem tele volt emberekkel, főleg tímárokkal, akik biztatgatták a fátenseket. De a vallomásokat halkán mondták és olvasták vissza, hogy mások ne hallják. A vallókat bizonyára egyenként, egymás után szólították be. Erre egy 1826. márc. 3-i jegyzőkönyvből lehet következtetni: fizettek többek között „a polgárnak, az ki az fátenseket be szolította két versen”.³⁵ A kétrendbeli beszólítás közül az első talán a vallomás, másik pedig a hitelesítés volt, melynek során az illető fenntartotta vagy esetleg visszavonta feleletét.

A feleltetések nagyobb fáradságot igényeltek az írástudók részéről (és nagyobb jártasságot is), így nagyobb volt a díjazásuk is. A tímárcéh levéltárában fennmaradt egy érdekes irat, amely éppen a két régius és a notárius napidíját, fizetségét, valamint a papírra költött pénzt sorolja fel.³⁶ A rövid irat címe: *Specificatio Expensarum pro Inquisitione in rationem Cehae Cerdonum facta exsolvendarum*, és a következő tételket tartalmazza:

³⁵ TProt 1962. 54b.

³⁶ 1802.XII.31. - 1606.

1-o	A tekintetes Notarius Ur diurnuma napjára 12 Mforintyával véve 5 napra	Mfor 10 Den —
2-o	A más két Regiusok Diurnuma napjára 1 Rforintyával véve a kettőnek 5 napra	Mfor 12 Den —
3-io	A nagyobb Relatoria 12 1/2 Árkosbol álván arkossa 24 xserrel véve az egyik Relatoriájért	Mfor 6 Den —
4-o	A kisebb Relatoria 2 1/2 Arkosbol álván arkossa 24 xserrel véve tészen	Mfor 1 Den 20

Summa: Mfor 29, Den 20

Ez csak a napidíj volt, a régiusok külön is kaptak honoráriumot. A Specificatio másik oldalán a két régius, Veress János és Jakab Gergely elismerte, hogy a tímárcéh mesterétől 6, illetve 7 rénes forintot kapott. A jegyző, Török Pál pedig a következőket írta a fenti elismervény után: „Én ma fel nem mehetek vatsorára, melyről meg enged Czéh Mester Uram, az mi az én fizetésemet nézi, arról ide Hátrább megegyezünk Török Páll mp.”

De egy ilyen feleltetés alkalmával másoknak is kellett fizetni, amint ez a jegyzőkönyvekből is kiderül. Az 1820. aug. 23-i bejegyzés szerint a Keszler- és Kállai-ügyben 3 napi investigatio-feleltetésért 20 Rf-ot fizettek. A régiusoknak és a falusi vallóknak 13 Rf 52 xr-t [krajcár] adtak. Mikor a jegyzőkönyvet a magisztrátusnak átadták, 24 xr-t fizettek, Daróczi János városi jegyzőnek pedig két pár talpat adtak 2 Rf 24 xr értékben.³⁷

1820. szept. 27-én a Keszler Sámuel ügyében való „autentikációra” a következőket költötték:

- 3 kirendelt személy és a cétagok intertentioja: 15 Rf 48 xr
- bort ezeknek 2 veder és 1 kupa (1 kupa = 4 peták): 10 Rf 44 xr
- a falusi fátenseknek: 2 Rf;..— a polgárnak: 2 Rf 12 xr,
- a Regius uraknak: 15 Rf. Összesen: 45 Rf 44 xr.³⁸

1826. márc. 3-án még többet: 52 Rf 30 xr-t költöttek az ifj. Kandó József „investigatójáért”, bár lehet, hogy ebben az összegben egy okirat-másolás ára is benne van.³⁹

A tímárcéhnek tehát sokat kellett áldoznia igazának bizonyítására. A már említett 1779. márc. 24-i feleltetésért viszont nem fizetett semmit. Huszonhárom (!) év múlva a két régius: Szombatfalvi Barabás Antal és Szombatfalvi Gálffi Ferenc írásban figyelmeztette a tímárcéh vezetőit, hogy „akkori assecuratiojoknak s obligatiojoknak semmi képpen eleget nem tettek, holot in conscientia meg valhattya s meg is itilheti a Ns Czéh mind a levélnek vissza adását, mind pedig költségünknek s abból

³⁷ TProt 1962.19a.

³⁸ Uo. 19b.

³⁹ Uo. 54b.

származot akkori kárunknak, ha csak némely résziben is meg fordítottát.”⁴⁰ Nem ismeretes, hogy mi lett ennek az „Instructio Requisitoria”-nak a következménye, de az említett régiusok neveivel még ezután is találkozunk a céh iratain.

Nemfizetés 1849-ben is előfordult. Ekkor a céhmester a következő levelet kapta: „Czéh mester Ur! Tudva vagyon a Czéh mester ur előtt a nemes Timár Czéhba tett hivatalos működésünk; s ottan többszöri eljárásaink minő Sükere, azért illő Szolgálati bérünk ki elégítése, az az megküldése aránt tisztelettel fel Szolittyuk, Sz:Udvarhelyt November 15-én 849. Kováts Moses mp Tanátsnok és Biztos, Simo Pál mp Biztos.” A pecsét nélküli levélkét Simo Pál írta, eredménye ezúttal sem ismeretes.⁴¹

Ezek után nézzük meg röviden, kik szerepelnek gyakrabban a tanúváltatási jegyzőkönyvek megírásánál. A legtöbb relatoriát kétségkívül az intésekből már ismert Szombatfalvi Barabás Antal és Szombatfalvi Gálffi Ferenc széki ülnök írta, többnyire egymás társaságában.⁴² Gálffi 1778-ban a székelyudvarhelyi Balási Józseffel,⁴³ Barabás Antal pedig 1811-ben Springer József centumpáterrel⁴⁴ együtt tűnik fel az iratokon. A többi jelentősebb relatoria-író neve is ismerős az intésekből: Szombatfalvi Barabás János és Antal, valamint a kevésbé ismert Hodgyai Bedő Sámuel széki ülnökök, Felsőboldogasszonyfalvi Dersi Lőrinc széki dülő, ifj. Nagy Ádám és Tállyán János nemes személy vagy a városi és széki tisztséget is viselő Dersi István.⁴⁵ A többi jegyzőkönyvíró neve nem sokat jelent számunkra.

Összefoglalva elmondható, hogy a régiusok többsége a szék tisztségviselői (ülnökök, aljegyzők) vagy szabad nemesi személyek közül került ki. A városi hivatalosságok száma, akárcsak az intések esetében, elenyésző.

3. Másolatok

A tímárcéh levéltárában levő iratok tekintélyes része másolat. Nemcsak régebbi okleveleket, iratokat kellett egy-egy alkalommal lemásolni, de az újonnan érkezett guberniumi rendeleteket is ki kellett íratni a szék vagy a város jegyzőkönyvéből. Ha a szék protokollumából másolták ki, akkor a szék pecsétjével, ha pedig a város vagy a magisztrátus jegyzőkönyvéből írták ki, akkor a város pecsétjével hitelesítették az iratot. De akadnak olyan másolatok is, amelyeket a szék vagy a város jegyzője

⁴⁰ 1800. u. - 1562.

⁴¹ L.sz. 1882.

⁴² 1777.V.27. - 1444; 1778.X.6-7. - 1457; 1803.I.28. - 1645; 1805.II.8. - 1658.

⁴³ 1778.V.4. - 1452.

⁴⁴ 1811.V.11. - 1685; 1811.V.14. - 1686.

⁴⁵ Barabás A.: 1821.IX.10. - 1748; H. Bedő S.: 1779.XII.25. - 1472; 1780.I.5. - 1474; Derei és Sz. Nagy A.: 1782.IV.29. - 1491; Sz. Nagy A.: 1782.V.3. - 1492; Sz. Barabás J. és Tállyán J.: 1796.VIII.2. - 1541; Derei I.: 1814.XII.24. - 1716.

csak aláírásával látott el, mások meg mindenféle aláírást és pecsétet nélkülöznek.

A céh levéltárában 1724-ből maradt fenn az első (egyszerű és hitelesített) másolat.⁴⁶ 1772-től jelennek meg a szék vagy a város jegyzőkönyvéből kimásolt rendeletek az „Ex (E) Protocollo Sedis/Oppidi Udvarhely” záradékkal ellátva. Ritkábban a Continua Tábla jegyzőkönyvéből is találunk kiírást, az ilyen a szék pecsétjével hitelesítették.⁴⁷

A guberniumi rendeletek másolata mellett kisebb számban másfélék is találhatóak: peranyag, tanúvallatási jegyzőkönyv, oklevél, egyezséglevél, kérvény átírása.⁴⁸ Talán egyedülálló a céh levéltárában az az 1775. ápr. 20-i másolat, amely az 1735. febr. 17-i oklevelet írja át, amely viszont az 1664. okt. 28-i okiratot tartalmazza. A latin és magyar nyelvű iratot Tibád Ferenc és Sándor Antal helybeli nemesember hitelesítette aláírásával és gyűrűspecsjével.⁴⁹

1803 januárjában csaknem húsz másolat készült néhány nap leforgása alatt régebbi okiratokról és guberniumi rendeletekről.⁵⁰ A másolók neve egyik esetben sem ismeretes, csak a hitelesítőké. Minden irat hitelesítési záradékát ketten írták alá, gyűrűspecsjükkel is megerősítve. A hitelesítők a következők voltak: Szombatfalvi Barabás Antal, Bethlenfalvi Nagy János, Nagy Simon és Török Sándor széki ülnökök, valamint Péter József székelyudvarhelyi nemes személy.

Itt említhető meg az idegen nyelvű iratok magyarra fordítása is. Kevés fordítás akad a céh levéltárában, pedig a német nyelvben és írásban teljesen járatlan székelyudvarhelyi tímárok nem nélkülözhatték a jó fordítást. Az 1768. aug. 23-án kelt rendeletnek pl. (a székelyudvarhelyi tímárok medgyesi árulóhelyéről) keltezés, pecsét és aláírás nélküli egyszerű másolata van magyar nyelven.⁵¹ A segesvári tímárcéh 1810 körül írt német nyelvű levelét Karátsoni Sámuel professzor fordította magyarra.⁵² Legtöbb latin nyelvű guberniumi rendeletnek megtalálható a magyar fordítása.⁵³

Az ismert másolók neveinek felsorolása hosszabbra nyúlik, mint az első két irattípus íróié. Az 1770-es évek iratmásolói közül a legismertebb Szeles János, a város jegyzője, Tibád Ferenc, a szék jegyzője, és Pálffi

⁴⁶ Egyszerű másolat: 1724.II.19. - 1388; 1724.X.18. u. - 1391; hiteles: 1724.XII.22. - 1396.

⁴⁷ 1773.II.20. - 1428.

⁴⁸ Peranyag: 1811.VI.7. - 1689; 1812.III.9. - 1702. Tanúvallatási jegyzőkönyv: 1779.VI.8. - 1469; oklevél: 1796.VIII.2. — 1542; egyezséglevél: 1801.IX.9. — 1575; kérvény: 1796.III.9. — 1538.

⁴⁹ L.sz. 1431.

⁵⁰ 1803.I.13-án és 13—15-én, az 1613—1631 levéltári számok között.

⁵¹ Eredeti: l.sz. 1415, másolata: l.sz. 1416.

⁵² L.sz. 1683.

⁵³ Ilyen pl. az 1771. XII. 9-én keletkezett egyszerű, pecsét nélküli másolat, amely az 1771.IX.7-i rendelet fordítása, l. sz. 1422.

Dénes, aki a Continua Tábla jegyzőkönyvéből másolt.⁵⁴ Az 1790-es évekből megemlíthető Daróczi Pál, Udvarhelyszék jegyzője és Mátéfalvi István, a szék aljegyzője.⁵⁵ De a már ismert nevek is újra feltűnnek. Szombatfalvi Barabás János és Tállyán János neve 1796-ban három másolaton is előfordul. Az egyik csak részleges másolat („Suma copiae”). A három irat közül kettő a Tállyán, egy a Barabás írása. Érdekes, hogy mindegyiken a Tállyán gyűrűspecstje van, még a Barabás neve mellett is.⁵⁶ Az egyébként máskor is megfigyelhető, hogy az egyik személy gyűrűspecstje a másik neve mellett is szerepel. 1789-ből Tállyán Antal másolata ismeretes.⁵⁷ Megemlíthető még Szombatfalvi Gálffi Ferenc (Szombatfalvi Barabás Jánossal együtt), Száidel János, a későbbi városbíró, Dersi István szenátor vagy Daróczi János, a város sokat szolgált jegyzője.⁵⁸ A kevésbé ismertek: Török István helyettes jegyző, Kováts Mózes archivárius, Kékkövi Gábor protokollista, Száidel Károly protokollista, Simó Pál törvényszéki írnok, László Ferenc levéltárnok, Dobra József székelyudvarhelyi plébános.⁵⁹

Több esetben a kézírás elárulja, hogy a másoló és az aláíró nem ugyanaz a személy. Sokszor az „Extradatum per” formula is az írnoktól származik, de az aláíró a város vagy a szék jegyzője. Ilyen pl. az 1812. márc. 9-i másolat, amelyet Gyalai Mihály írt alá, de a szöveget talán Dersi István írta.⁶⁰ Vagy pl. az 1833-ban talán Simó Mihály és Száidel Károly másolatát írta alá Daróczi János városi jegyző.⁶¹

Némelyik iraton a másolás díját is feltüntették. 1839-ben pl. 51 xfrt⁶² [krajcár forint?], 1850-ben pedig az „öszves dijj 2 Rf 31 xr pengőben”.⁶³ A jegyzőkönyvekben sokkal több ilyen adat olvasható. Íme néhány példa. 1818 szeptemberében a szőrös bocskorokról való rendelet kiírásáért a notárius úrnak 1 Rf-t fizettek.⁶⁴ 1820-ban Ferentzi István jegyzőnek egy másolatért két pár talpat adtak 2 Rf értékben.⁶⁵ De 1827-ben 5 Rf-t fizettek egy 1803-beli dekrétum párban való kiadatásáért,⁶⁶ míg 1828-ban

⁵⁴ Szeles: 1778.II.28. - 1451, 1785.VI.23. - 1505, Tibád: 1779.II.13. u. - 1465, 1781.VIII.8. - 1485, 1782.VI.11. - 1499. Pálffi D.: 1780.IV.15. - 1479.

⁵⁵ Daróczi P.: 1791.III.1. -1526; Mátéffi: 1796.III.9. -1538.

⁵⁶ Részleges másolat: 1796.VIII.2. - 1539; a másik két másolat: 1796.VIII.2. - 1540 és 1542.

⁵⁷ 1789.VIII.1. - 1523.

⁵⁸ Gálffi F.: 1801.IX.9. - 1575; Száidel J.: 1799.V.18. - 1555; Dersi I.: 1811.VI.7. - 1690; Daróczi J.: 1818.XI.18. - 1732,1835.V.16. - 1849.

⁵⁹ Török: 1817.X.30. - 1725; Kováts M.: 1828.V.26. - 1798; Kékkövi: 1830.II.26. - 1813; Száidel K: talán a következők: 1831.I.21. - 1820, 1831.III.3. - 1821; Simó P.: 1839.X.7. - 1856; László F.: 1850.VI.7. - 1885; Dobra: 1779.VII.17.U. - 1447. Az ő személyét jellegzetes írása alapján azonosítottam.

⁶⁰ L.sz. 1702.

⁶¹ 1833.I.31. - 1835,1833.XII.12. - 1839.

⁶² 1839.II.7. - 1856.

⁶³ 1850.VI.7. - 1885.

⁶⁴ TProt 1962. 13a.

⁶⁵ Uo. 18a.

⁶⁶ Uo 67b.

a marchális szék végzéseit a szőrös bocskorokról 48 krajcárért adták ki.⁶⁷ Általában a guberniumi rendeletek másolatáért többet fizettek, de a díjazás bizonyára az írás mennyiségétől is függött. 1842-ben egy peranyag kiírásáért Simó Pálnak előpénzbe 5 Rf-t adtak, a fellebbezés másolatáért 10 Rf 36 xr-t fizettek.⁶⁸ Egyébként az 1778. dec. 29-i guberniumi rendelet előírta a város vezetőségének, hogy kötelessége a rendeletek jutányos áron való lemásolása és megmagyarázása a céhek előljáróinak.⁶⁹

Összefoglalva: a tímárcéh levéltárában levő másolatok nagy részét a szék és a város jegyzői és más tisztviselői (széki ülnök, városi szenátor) készítették. Ez természetes is, mert a másolatok hitelességét a szék vagy a város pecsétje, a jegyző aláírása vagy egyszerűen csak a tekintélye biztosította.

4. Kérvények

Bizonytalan, hogy a céh levéltárában fennmaradt kérvények eredetiek-e vagy egyszerű másolatok. Egyetlen kérvényen sincs rajta a céh pecsétje, még előljáróinak neve is csak nagyon kevés alkalommal szerepel. A legtöbb kérvényen dátum sem található, de a felettes hatóságok, ahova az irat felkerült, rögtön rávezették a beérkezés időpontját, majd a kérés megtárgyalásának dátumát. Az irat külsejére pedig ráírták a választ, aláírással és keltezéssel ellátva. A több, különböző tinta és kézírás alapján a kérvényeket hajlandó vagyok eredetinek tekinteni. A válasszal ellátott kérvény visszakerült a céhhez vagy a magisztrátushoz, ahonnan a céh kiváltotta.

A kérvényeken csak elég ritkán tűnik fel írójának neve, nem úgy, mint az előbbi irattípusokon. Általában az instanciák külsején alul látható készítőjük neve. 1803-ban és 1811-ben három ízben tűnik fel a Zetelaki Szóts József neve.⁷⁰ Az 1812. május 16. előtt írt kérvény hátulján ez áll: „Promot. per Michaellem Csáni, Jurat. Advocat.”⁷¹ 1827-ben „Szoszollo Simó Mihály” nevével találkozunk a kérvényeken, 1832-ben a Demeter Sándor szószólóéval, 1834-ben meg az Ágota szószólóéval.⁷² 1844-ben tűnik fel a Simó Pál és a Sándor Ignác neve az iratok végén.⁷³ Szerencsére a céh jegyzőkönyvei sokkal bővebb felvilágosítást adnak a fenti nevekről. Ezek a „szószólók” a céh ügyvédei voltak, akik rendes évi fizetést kaptak a céhtől, ezenkívül pedig alkalmi ajándékokat, és úgy tűnik, hogy minden nagyobb munka (iratszerkesztés) után bizonyos honoráriumot.

Ritkábban mások is írtak kérvényt a tímárcéh nevében vagy érdekében. 1803-ban pl. Török Ferenc székelyudvarhelyi plébános küldött

⁶⁷ Uo. 68a.

⁶⁸ TProt 1963. 135a.

⁶⁹ Az 1779.II.13.u-i másolatban maradt fenn. L.sz. 1465.

⁷⁰ 1803.I.20.u. - 1632, 1805.III.1.e - 1660, 1811.VIII.6.e. - 1691.

⁷¹ L.sz. 1706.

⁷² 1827.XII.19.e - 1791, 1832.VIII.22.e. - 1833, 1834.VI.26.e. - 1844.

⁷³ 1844.III.9.e - 1875, 1844.III.23. - 1876.

instanciát az erdélyi katolikus püspökhöz, hogy járjon közbe a tímárok ügyében a guberniumnál.⁷⁴ 1831-ben a katolikus kántor írt kérvényt a céh számára, ugyanis a jegyzőkönyvben 1831. dec. 13-i keltezéssel ez olvasható: „egy Decretum leírásáért és egy Instantiáért, hogy leirta a kántor, azért fizettem 1 Rf 30 xr.”⁷⁵

Hosszabb kérvény íratásakor meghívták a céh szószólóját, aki megszerkesztette az iratot, csatolta a mellékleteket. Ezt bizonyítja a jegyzőkönyv 1818. jún. 16-i bejegyzése: „Negyed Magammal Nyolcz árkos papirossat le kellett egy Napp iratnom és akkor költöttem azokra a Személyekre, kenyeret hozattam 36 xr[ért], turot is hozattam 6 xr, bort is hozattam három kupát s három fertályt, melynek kupája négy susták” — összesen 1 Rf 30 xr értékben.⁷⁶ 1818. okt. 30-án „ismég meg hivattam a Procurátor Urat — jegyezte fel a céh jegyzője — a Brassai Tímárok ellen hogy Munkát készittsünk a F. K. Gub[ernium]hoz, ezeknek jelenlétekben ... ekkor hozattam két kupa bort, amelynek kupája négy peták”, ezért 56 krajcárt fizetett.⁷⁷

A Guberniumhoz Kolozsvárra eljuttatandó kérvényeket vagy postával küldték el a céh kolozsvári ügyvédjének címezve, vagy bizalmas ember vitte el. A jegyzőkönyvekben mindkét esetre találunk példákat. 1830. jan. 13-án a Simó Mihály által írt kérvényt a „Királyi Postára” tették fel, 4 Rf-ot fizettek érte.⁷⁸ Ugyanígy küldözgették postán a kolozsvári ügyvédnek szóló leveleket, gyakran a Guberniumnak címzett hivatalos iratok társaságában. Ezeket az ügyvéd — miután átnézte — továbbította a Guberniumhoz. A jegyzőkönyv 1830. febr. 3-i bejegyzése szerint a céh az udvarhelyi szószólóval levelet íratott a céh kolozsvári ügyvédének, Ágotha Ferencnek, és a „dokumentumokkal” együtt postán elküldték 4 Rf 12 xr-ért.⁷⁹ 1831-ben Boldizsár Antallal küldtek egy levelet Marosvásárhelyre, egyet pedig Kolozsvárra, a céh 15 Rf-t fizetett neki ezekért.⁸⁰ Ám ezek csak szerény összegek voltak a következőkhöz képest: „1828-dik Esztendő Januárius holnapjának második napján Egész gyűlésse tartatván azon az okon hogy Törvényes Leveleinkett mi modon vihessük ki Kolosvára aban az Nemes Czhe törekedvén, hogy kétt Deputátus által legjobb lészen, de meg azonis kelet törekedni, hogy oda az Ember üres marokkal ne menyen, mit kelesék vini, tehát így tanálta az nemes Czhe hogy kett mester Ember Cikba vagy Gyergyoba menyen özekérrt és madarakérrt, ere kiis rendeltettek Tályán Miklos és Sánta Ferentz, elis mentek és hoztak 2

⁷⁴ 1803.XII.30. - 1652.

⁷⁵ TProt 1963. 34a.

⁷⁶ TProt 1962.11a.

⁷⁷ Uo. 13a.

⁷⁸ TProt 1963. 12a.

⁷⁹ Uo. 15b.

⁸⁰ Uo. 34a.

özett, egy vad pávát, 36 madarat, mind öszve az odavalo Járással ment 61 Rf 20 xr.⁸¹

Mivel a kérvények mindig a felsőbb hatóságoknak szóltak, gondos kiállításuk jogtudók és jó tollforgatók: a céh ügyvédei vállalhatták leginkább. Javadalmazásukról bővebben lesz szó a dolgozat végén levő személyenkénti felsorolásban.

5. Más jellegű iratok

Ebben a csoportban a legkülönbélebb iratokat találjuk.

Aránylag sok a céhben keletkezett feljegyzés. Nem tudni, miért írtak fel bizonyos dolgokat külön lapokra. Ilyen pl. az 1796. jan. 18-án keletkezett céhhatározat, amely kimondja, hogy azok a fiatal mesterek, akik nem költöttek a tímárszín építésére, fizessenek húsz forintot négy részletben, másképp nem részesülhetnek a szín jövedelméből.⁸² Az 1798. szept. 1. után keletkezett irat több kérdést is felsorol: a tímároknak tilos bőroket áztatni a Küküllő-híd lábainál, a székelyudvarhelyi tímárok rossz anyagi helyzetben vannak, a csertörő használatának szabályzata.⁸³ Ezek talán a céhgyűlésen készült hevenyészett jegyzetek, amelyeket bemásoltak vagy be akartak másolni a céh jegyzőkönyvébe.

Elég sok költséglista is van a céh iratai között. 1817 előtt talán még nem volt költségekről és jövedelmekről szóló jegyzőkönyv, ezért írhatták le a kiadásokat külön lapokra, de az is lehet, hogy bizonyítéknak szánták peres ügyben. Ilyen pl. az 1776—80 közötti évekből származó költségösszeírás a tímárszín építéséről.⁸⁴ Az 1780 után keletkezett ilyen lista felsorolja a tímárcéh költségeit a szín építésére, a brassói tímárok elleni perre, valamint a medgyesi piacon levő árulóhely megszerzésére, ! illetve megtartására.⁸⁵ A céhfeljegyzéseket és a költséglistákat talán a céh jegyzője vagy esetleg ügyvéde írhatta; aláírás nélküliek.

A tímárcéh 1000 forintos kölcsönt vett fel 6%-os kamatra a székelyudvarhelyi r. kat. egyháztól színjének építésére. 1782. május 25-én kelt az erről szóló megegyezés két példányban. Az egyiket Szentléleki Pakot János, Udvarhelyszék Törvényes Táblájának hites ülnöke, a másikat Darótzai Pál, Udvarhelyszék Continua Táblájának fiscalis procurator irta.⁸⁶ A részletek és a kamatok visszafizetésekor több nyugta is keletkezett, egy részüket Török Ferenc plébános készítette.⁸⁷ De a céh már az 1770-es években is vett fel kölcsönt. Ennek visszafizetéséről két,

⁸¹ TProt 1962. 68a.

⁸² L.sz. 1532.

⁸³ L.sz. 1552. Más ilyen jegyzetek: 1798.III.11. - 1549 [1798]. - 1553 [1800]. -1560 [XVIII.sz. vége] - 1566, 1806.II.13.U. - 1668.

⁸⁴ L.sz. 1483.

⁸⁵ L.sz. 1484. Ilyenek még: 1782.I.24. - 1489,1802.X.2.u. - 1601, ez csak a téglákról szól.

⁸⁶ L.sz. 1497 és 1498.

⁸⁷ 1788V1.24. - 1516,1789V11.19. - 1520,1792.II.3. - 1527.

Dobra József plébános által írt nyugta maradt fenn.⁸⁸ A céh által más célokra fizetett összegekről szintén maradtak fenn nyugták: a csertőrő használatáért vagy a pesti katonai menház építésére.⁸⁹ Ezeket sem a céh emberei írták.

A tímár- és más céhek kapcsolata során több oklevél, illetve irat keletkezett. 1739-ben megegyezési kísérlet történt a tímár- és a csizmadiacéh között. Az iratot Zakarjás János és Tállyán János írta alá, bizonyára ez utóbbi írta az egészet.⁹⁰ 1773. febr. 16-án Kolosvári András és ifj. Nagy Ádám kiváltságos személyek igazolták, hogy a tímárcéh elkobozott egy marhabőrt két gyergyókillyénfalvi határőrkatontól. Az iratot valószínűleg ifj. Nagy Ádám írta.⁹¹ 1778-ban a székelyudvarhelyi és a kőhalmi tímárok megegyeztek a bőrök vásárlásáról, az erről szóló irat talán csak fogalmazvány.⁹² 1789-ben viszont két tímár egyezett meg saját céhével, hogy ne büntessék meg őket, amiért a szíjgyártóknak is dolgoztak.⁹³ A megegyezésről másolat is készült, Orbány Antal városbíró és Tállyán Antal aláírásával, az egész szöveget Tállyán írta.⁹⁴ Ilyen jellegű irat a tímárcéh szerződése Nemes Kristóf kereskedővel egy bolthelyiség bérbeadásáról évi 24 forintért. Ezt Tállyán János írta, Tarsali József is aláírta, mindketten saját gyűrűspecsjükkel erősítették meg aláírásukat.⁹⁵ 1802-ben a tímárszín bővítésekor szintén szerződést kötöttek Antony Petter szász kőművesmesterrel.⁹⁶ Ezenkívül találunk még szabadulólevelet (írója ismeretlen),⁹⁷ ügyvédvalló oklevelet, melyet 1724-ben Dállyai K. Ferenc, a szék jegyzője írt.⁹⁸ Ugyancsak ő készítette 1724-ben a céh „szegénységi bizonyítványát” (a céhtagok adófizetésre képtelenek stb.).⁹⁹ Több kérvény, felsőbb hatóságokhoz írt válasz fogalmazványa is megmaradt. Pl. 1771-ben válaszolt a céh a Guberniumnak arra a kérdésére, hogy miért drágultak meg a tímártermékek. 1776—80 között keletkezett az az irat, amellyel a céh a Continua Táblának válaszolt az új tímárszín építése ügyében.¹⁰⁰ A céh iratai között tiltakozás is akad: 1781-ben a céh amiatt tiltakozott, hogy Szeles János, a város jegyzője tagadta a tímárok igazát, mikor a guberniumi rendeletet felolvasták.¹⁰¹ 1782-ben

⁸⁸ 1778.VII.28. - 1453,1780.XI.26. - 1481.

⁸⁹ Csertőrő: 1822.VI.25. - 1752, menház: 1828.IV.16. - 1797.

⁹⁰ 1739.IV.9. - 1404.

⁹¹ L.SZ. 1427.

⁹² 1778.X.5. - 1454.

⁹³ 1789.VIII.1. - 1522.

⁹⁴ L.sz. 1523,

⁹⁵ 1797.V.28. - 1546.

⁹⁶ 1802.III.5. - 1583.

⁹⁷ 1712.I.2. - 1386.

⁹⁸ 1724.XI.8. - 1392.

⁹⁹ 1724.XI.14. - 1393.

¹⁰⁰ [1771.u] . 1423, [1776—80] - 1482.

¹⁰¹ 1781.XI.16.u. - 1487.

pedig azért tiltakozott a céh, hogy színje árnyékában a város szedi a vámot.¹⁰²

Az elmondottakból nyilvánvaló, hogy a fenti iratok nagy részét is céhen kívüliek írták.

II. Jegyzőkönyvek

A különálló iratokkal ellentétben a 14 darab jegyzőkönyv be van kötve, egyeseket eredetileg (már a kötéskor) megszámoztak.

A tizennégy fennmaradt jegyzőkönyv közül legszámottevőbb az időrendben vett első három. A legrégebbit 1728-ban kezdték el vezetni, és 1919-ig találunk bejegyzéseket benne.¹⁰³ Szeles Márton városi jegyző kezdte meg írni, az öt részből álló könyv mind az öt fejezetének az elején az ő írása látható. Bizonyára közeli rokona volt a tímár Szeles családnak, vagy éppen a tagja. Kb. az 1740-es évek elejéig mintha egyedül ő vezette volna a protokollumot, de aztán más írások tűnnek fel, amelyeket nem sikerült azonosítanom. Csak az 1820-tól rendszeresen, minden év elején megtartott céhgyűlések jegyzőkönyveinek írásában lehet felismerni Daróczi János városi jegyző, Száidel János városbíró, Dersi István, Száidel Károly, Simó Pál kirendelt biztosok, valamint Demeter Sándor és Kováts Mózes tanácsnok betűit.¹⁰⁴

A másik két jegyzőkönyv a céhmesterek naponkénti számadásait tartalmazza. 1817-től 1828-ig, illetve 1829-től 1849-ig.¹⁰⁵ Ezeket vizsgálva kiderül, hogy a céhmester köteles volt elszámolni a céh bevételeivel és kiadásaival. A naponkénti elszámolásokat a következő évi tisztújító gyűlésen összegezte és hozta a céh tudomására. Véleményem szerint a bejegyzéseket inkább a céh jegyzője vezette, aki bizonyára megkapta a céhmestertől a külön papírokra írt költést és jövedelmet, amit aztán bemásolt a jegyzőkönyvbe. (A szöveg írója mindig egyes szám első személyt használt.)

Az 1817—1828 között vezetett protokollum első 33 lapját nem tudni ki írta. Az 1824—27 közötti bejegyzések általában Daróczi András céhjegyzőtől, míg az 1828—29 közöttiek Szeles József tímár notáriustól származnak.

A másik jegyzőkönyv a fenti két jegyző beírásával kezdődik. 1831. dec. 22-én ugyan említik „Substitutus Notárius Czikmántori János”-t, de ez a Szeles József írása.¹⁰⁶ Őt 1833 és 1839 januárjában említik még, mint

¹⁰² 1782.III.6. - 1490.

¹⁰³ L.sz. 1961.

¹⁰⁴ TProt 1961. 378—410. lapok között.

¹⁰⁵ L.sz. 1962 és 1963.

¹⁰⁶ „Az öregek gyűléséből ki adatott Substitutus Notárius Czikmántori János mp. által.” — TProt 1963.

működő jegyzőt.¹⁰⁷ A két évszám között nem találkozunk céhjegyző nevével. Szeles Józsefet utoljára 1841. febr. 10-én említik.¹⁰⁸ 1843 februárjában Kaptza János lett a céh jegyzője.¹⁰⁹ 1845 januárjában Sánta Imre actualis jegyző és Bálint Ferenc helyettes jegyző tűnik fel.¹¹⁰ Ugyancsak őket említi a jegyzőkönyv 1847 februárjában is, ugyanilyen rangsorban.¹¹¹

A protokollumokból derül ki, hogy a céhgyűléseket mindig a céhmester házában tartották. Ugyancsak itt őrizték a céh ládáját is. Ha új céhmestert választottak, a ládát átvitték annak a házába. A céhládban tartották a céh pecsétnyomóját, zászlóját, a behívó táblát, sőt bizonyára a fontosabb iratanyagot is: a két kiváltságlevelet és a jegyzőkönyveket. A gyakori vitás ügyek, perek miatt szükség volt az iratok rendben tartására, hogy felesleges keresgélés nélkül meg lehessen találni a keresett darabot. A hasonló vagy ugyanazon ügyre vonatkozó iratokat egy csomóban tartották. A tímárcéh levéltárában fennmaradt egy 3x15 cm nagyságú papírszelet a következő felirattal: „A köhalmi, Segesvári és Megyessi Szászokai Szollo levelek álnak 6 darabol.” Úgy vélem, hogy az 1841—1850 között keletkezett, kékes színű papírra rótt feljegyzés az irattár rendezésének bizonyítéka.¹¹² Nem tudni azonban, hogy az összes iratot a céhládban tartották-e, vagy esetleg másik külön ládában.

Az iratokat bizonyára a céh jegyzője rendezte, esetleg a céh ügyvédjének a segítségével. A céhjegyző vásárolhatta az iratokhoz szükséges papírt, tintát, porzót és spanyolviaszt. Ez is rendes tételként szerepelt a jegyzőkönyvek kiadási rovataiban. 1818-ban pl. 12 árkus, 1826-ban 1 konc papírt vásároltak 24 xr-ért.¹¹³ 1830-ban 2 rúd „spanyor” viaszt vettek pecsételni 48 xr-ért, 1831-ben csak 20 xr-ért.¹¹⁴ Ugyanekkor tintát 24 xr-ért, a következő évben rizsporral együtt 30 xr-ért vásároltak.¹¹⁵

Összefoglalás. Már az előző részösszefoglalókból is kitűnt, hogy a székelyudvarhelyi tímárcéh sokféle iratait legnagyobb részben a céhen kívüli városi értelmiség: a szék vagy a város jegyzői, a szék ülnökei, a céh ügyvédei, esetleg megbízható, több-kevesebb íráskészséggel rendelkező személyek hozták létre. A céh tehát sokkal többet használt a külső, fizetett munkaerőt, mint saját jegyzőit, akik — a jelek szerint — csak a jegyzőkönyvek vezetésével foglalkoztak. Ez a „munkamegosztás” a létrehozandó iratok különleges, több szakértelmet igénylő voltából fakadt, és nem a tímárcéh művelődéstől való elzárkózását jelentette. Bizonyosságul

¹⁰⁷ 1833. - Uo. 49b, 1839. - Uo. 92a.

¹⁰⁸ 1841. - Uo. 118a.

¹⁰⁹ Uo. 139b.

¹¹⁰ Uo. 157a.

¹¹¹ Uo. 173b.

¹¹² L.sz. 1890.

¹¹³ 1818. - TProt 1962. 11b, 1826. - Uo. 54a.

¹¹⁴ 1830. - TProt 1963. 20a, 1831. - Uo. 35a (viasz).

¹¹⁵ 1831. - Uo. 30b (tinta); 1832. - Uo. 41b.

íme egy 1813-beli céhfeljegyzés részlete: „Ezek után a Czéhnak még az a végezése is vagyon, hogy az ifiak, akik Mesterséget akarnak tanulni, Elsőbben írást tanuljanak, Oskolát gyakoroljanak, hogy annál fogva Mind a Czéhnak, Mind pedig az Városi köz jonak Szolgálatyára, s az köz jonak előmozdittására alkalmasabbak légyenek, anyival is inkább Mint hogy az Mi Mesterségünk terhes Mesterség, és olyan hogy aztott mint más mesterséget gyenge erőten gyermekek nem folytathatták s az alatt a mig erejekbe nevednek, Oskolai tudományt tanulhatnak, annyival is inkább mint hogy itten Székely Udvarhelyen Oskolákat könnyen lehet gyakorolni, azok helyekben lévén.”¹¹⁶

*

Ágotha Ferenc. 1828—47 között a tímárcéh kolozsvári ügyvéde, székelyudvarhelyi származású. Az előző kolozsvári ügyvéd, Zetelaki Szóts József halála után a céh rögtön megfogadta ügyvédének. Előre fizettek neki 20 Rf-ot, azonkívül a „Procuratori Constitutióért” 2 Rf 5 xr-t. Egy-két saját kezűleg írt kérvénye és több — a céhmesterhez intézett — levele maradt fenn a céh levéltárában. Ő kapta a legnagyobb fizetést és a legtöbb ajándékot a céh ügyvédei közül: évi 20 Rf fizetést, ajándékba pedig főleg fenyővizet, néha talpat is. Ha Székelyudvarhelyre hazalátogatott, a céh ebédet adott a tiszteletére, jelen lévén a céh előljárói és a két udvarhelyi szószóló is. Ilyen alkalmat jegyezték be a protokollumba 1829-ben, amikor a „vékony ebéd” és az Ágothának vett fenyővíz 18 Rf 48 xr-ba került. 1830 májusában ugyanilyen ebéd 25 Rf 48 xr volt, az öt kupa fenyővízért 2 Rf 30 xr-t, a 11 pár ajándék talpért 7 Rf-ot fizettek. Ugyanez év augusztusában a következőket vették Ágotha Ferencnek: „3 kiseded csere hordó 1 Rf 12 xr, 3 kis általagotska fenyővíz 12 kupa (1 kupa = susták), 14 fenyős kászu turo 3 Rf — összesen 14 Rf 35 xr. Szolgálat utolsó éveiben minha kevesebb ajándékot kapott volna. Talán rokona volt a tímár Ágotha családnak.”¹¹⁷

Balási József, Udvarhelyi. Nemes személy lehetett, az 1778. május 4-i tanúvallatási jegyzőkönyv egyik aláírója.¹¹⁸

Bálint Ferenc. 1845-ben a céh helyettes jegyzője, 1847-ben aljegyzőként, 1848-ban pedig jegyzőként említik.¹¹⁹

Barabás Antal, Szombatfalvi. Udvarhelyszék ülnöke volt. 1777—1811 között több tanúvallatási jegyzőkönyvet és intést írt a céh számára. 1802-ben idős B. A. néven említik.¹²⁰

¹¹⁶1813.VIII.13.e. - 1712.

¹¹⁷Megfogadták: TProt 1962. 68b; ebéd 1829: TProt 1963. 5b; ebéd 1830. - Uo. 19b; ajándék 1830: uo. 22b.

¹¹⁸L.sz. 1452.

¹¹⁹Lásd a 108. és 109. jegyzetet.

¹²⁰1777.V.22—27. -1444, 1802.V.7. - 1588, 1811.V.14. - 1686.

Ifj. Barabás Antal, Szombatfalvi. Udvarhelyszék ülnöke volt. Id. Barabás Antal rokona lehetett, ezt közös előnevük bizonyítja. Csak 1821-ben találkozunk nevével a céh tanúváltási jegyzőkönyvén.¹²¹

Barabás János, Szombatfalvi. Udvarhelyszék ülnöke, a tímárcéh egyik kedvelt íratírója volt. 1769—96 között intéseken, tanúváltató jegyzőkönyveken és másolatokon egyaránt feltűnik a neve. Ő a legelső a Szombatfalvi Barabások közül, aki íráskészségét, jogi tudását a tímárcéh javára is kifejtette. Bizonyára leszármazottja annak a Barabás Demeternek, akit 1593-ban Szombatfalva falusbírájaként említenek.¹²²

Barabás Pál, Szombatfalvi. Szintén széki ülnök címmel találjuk nevét az 1802. és 1803. évi intéseken.¹²³

Bedő Sámuel, Hodgyai. Udvarhelyszék dülője volt. Két, 1779 és 1780-beli tanúváltási jegyzőkönyvön találjuk aláírását.¹²⁴

Csáni Mihály. 1818—31 között a tímárcéh helybeli (székelyudvarhelyi) ügyvéde. Évi fizetése 10 Rf volt az ajándékokon kívül, bár pl. 1825-ben 20 Rf-ot kapott, de ez egyik elmaradt fizetése is lehetett. Rendszerint talpbőrt kapott ajándékba. Jó kapcsolatban volt a tímárcéhvel, ezért fiát 1832-ben befogadták a testületbe. (A céh szigorúan csak tímárok gyermekeit vette fel.)¹²⁵

Daróczi András. Tímármester, a céh jegyzője is. 1825—27 között az egyik protokollum írója. Nevével és címével még 1828-ban, 1830-ban, 1834-ben találkozunk a céh iratain.¹²⁶

Daróczi János. Mint a város rendes jegyzője (ordinarius notarius) 1812—36 között sok másolatot készített a céhnek. Időnként részt vett a rendes évi céhgyűléseken is, 1841-ben pl. Száidel Jánossal közösen írták a gyűlésről szóló jegyzőkönyvet. Rokonságban volt a tímár Daróczi családdal (vagy családokkal). Városi jegyzőségét hosszú ideig, adataim szerint 1811-től 1842-ig viselte.¹²⁷

Daróczi Pál. 1778-ban és 1782-ben a Continua Tábla fiscalis procuratora. Ilyen minőségben írt 1782-ben egyezséglevelet arról, hogy a tímárcéh nagyobb kölcsönt vett fel a helybeli r. kat. egyháztól. Adatok hiányában nem azonosítható azzal a Daróczi Pállal, akit 1791-ben a szék helyettes jegyzőjének neveznek, bár valószínű, hogy ugyanarról a személyről van szó.¹²⁸

¹²¹ 1821.IX.10. - 1748.

¹²² 1769.VI.2. - 1419, 1796.VIII.2. - 1539, 1540, 1541, 1542 (4 db.); 1593. - Székely oklevéltár. Új sorozat II. Udvarhelyszéki törvénykezési jegyzőkönyvek 1591—1597. Közzéteszi Demény Lajos és Pataki József. Bukarest 1985.137/7.

¹²³ 1802.IV.28. - 1585, 1803.I.22. - 1641.

¹²⁴ 1779.XII.25. - 1472, 1780.I.5. - 1474.

¹²⁵ 1818. - TProt 1962. 11b, 1831. - TProt 1963. 25a, 1825. - TProt 1962. 45a, 1832. - TProt 1961.10. Inasnak felvették: 1822.XI.6. - TProt 1962. 25a.

¹²⁶ 1825. - TProt 1962. 42b, 1828.II.11. — leváltották a céhgyűlésen, megjegyezve, hogy négy évig volt jegyző: TProt 1962. 70b, 1828. - 1796, 1830. - 1812, 1834. - 1840.

¹²⁷ 1812. - 1697, 1836. - 1853, 1841. - TProt 1961. 398-400, 1811. - 1686, 1842. - TProt 1961. 400.

¹²⁸ 1778.VII.28. - 1453, 1782.V.25. - 1498, 1791.III.1. - 1526.

Daróczi Pál. 1791-ben mint Udvarhelyszék helyettes jegyzője másolt a Continua Tábla jegyzőkönyvéből egy rendeletet a céhnek.¹²⁹

Demeter Sándor. 1832—46 között a tímárcéh helybeli ügyvédje. Fizetése évi 10 Rf volt, emellett ő is kapott ajándékokat. Mikor megfogadták, csak 5 Rf előpénzt adtak neki. 1842. júl. 25-én a céh elhatározta, hogy 10 Rf-tal emeljék a fizetését. De valószínűleg semmi sem lett belőle, mert a jegyzőkönyvben Demeter továbbra is 10 Rf-tal szerepel, talán azért, mert nem sokkal e határozat után (1842 augusztusában) újabb ügyvédet fogadtak. 1846-ban még kapott fizetést a céhtől, de 1847-ben már nem, bizonyára mert már nem is dolgozott. 1848. márc. 2-án a tímárcéh Demeter Sándor temetésére 10 Rf-ot adott. Simó Mihály 1834-ben történt megbetegedésétől 1842-ig, míg Szeles Károlyt meg nem fogadták, egyedüli szószólója volt Székelyudvarhelyen a tímárcéhnek.¹³⁰

Dersi Ferenc, Felsőboldogasszonyfalvi. Az 1782. május 3-i tanúvallatási jegyzőkönyv egyik aláírója Szárazajtai ifj. Nagy Ádámmal.¹³¹

Dersi István, Felsőboldogasszonyfalvi. 1803—26 között gyakran látható intéseken, feleltetési jegyzőkönyveken, másolatokon, céhgyűlések jegyzőkönyvein az ő könnyen olvasható, gömbölyű betűs írása. 1803-ban az Udvarhelyszék ülnöke címet viselte, 1811-ben és 1826-ban a város helyettes jegyzője, 1825-ben a város egyik szenátora volt. Bizonyára innen eredt commissariusi (kirendelt biztosi) tisztsége a tímárcéh évenkénti gyűlésein.¹³²

Dersi Lőrinc, Felsőboldogasszonyfalvi. Neve intéseken és tanúvallatási jegyzőkönyveken szerepel. 1779-ben, 1780-ban és 1782-ben járási dülöként, 1802-ben mint Udvarhelyszék ülnökét említik az iratok.¹³³

Dimény András, Farkaslaki. Udvarhelyszék ülnöke. Az 1777. febr. 25-i és az 1779. márc. 11-i intések egyik aláírója.¹³⁴

Ferentzi István. A szék rendes jegyzője, a tímárcéhnek másolatokat készített. Legalább már 1819-től széki jegyző, így említik 1826-ban is, 1823-ban viszont a marchális szék jegyzőjének írták.¹³⁵

Gálffi Ferenc, Szombatfalvi. A tímárcéh másik igen keresett iratkészítője, jó néhány intést és feleltetési jegyzőkönyvet készített a céhnek. 1777-ben és 1778-ban még csak nemes személynek, 1801-től már a szék ülnökének címezték. 1805-ig találkozunk nevével a céh iratain.¹³⁶

¹²⁹ 1791.III.1. - 1526.

¹³⁰ 1832. - TProt 1963. 41a, 1842. - uo. 134a, 1848.III.2. - uo. 183b.

¹³¹ L.sz. 1492.

¹³² 1803. - 1641, 1811. - 1689, 1821. - 1748, 1825. - 1769, 1826. - 1777. Jegyzőkönyvei a következő évekből: 1820, 1822, 1826. - TProt 1961. 378, 381, 383.

¹³³ 1779.- 1472, 1780.- 1474, 1782. - 1491, 1802. - 1597.

¹³⁴ L.sz. 1436, 1466.

¹³⁵ 1819. - 1739, 1820. (az 1839.I.28-i másolatból) - 1854, 1823. - 1755, 1826. - 1784.

¹³⁶ 1777. - 1442, 1778.- 1457, 1801.- 1574 és 1575, 1805. - 1658.

Gyalai Mihály. Udvarhelyszék jegyzője volt. 1812-ben másolatot készített (vagy készíttetett) a céhnek.¹³⁷

Jakab Gergely. Udvarhelyszék ülnöke. 1802-ben tanúvallatási jegyzőkönyv létrehozásában segédkezett mint régíus.¹³⁸

Jantsó József, Nyújtódi. A szék ülnöke, neve 1792-ben és 1804-ben intéseken szerepel.¹³⁹

Kaptza János. Tímár, a céh jegyzője 1843-ban.¹⁴⁰

Kerekes Péter. Nemes személy, az 1778. okt. 5-i intés egyik írója.¹⁴¹

Kékkövi Gábor. Protocollista (jegyzőkönyvvezető), másolatokat készített a céhnek. Neve 1830-ban tűnik fel az iratokon.¹⁴²

Kontz Antal. Táblabíró, 1842-ben feleltetési jegyzőkönyv bevallásait hitelesítette.¹⁴³

Kováts Mózes, Szalatsi. Előneve szerint bihari származású. Irattárosként másolatot készített a céhnek 1828-ban. 1842-ben a szék aljegyzőjeként, 1849-ben a város tanácsnokaként említik. Néhány céhgyűlésen is részt vett mint kirendelt biztos.¹⁴⁴

László Ferenc. 1848-tól 1850-ig „levéltárnok” (lehet, hogy tovább is). 1850-ben másolatot készített a céhnek.¹⁴⁵

Mátéffi István. Udvarhelyszék aljegyzője, 1796-ban másolatot készített a céhnek.¹⁴⁶

Nagy Ádám, Szárazajtai, ifj. A tímárcéh iratai nem sokat mondanak róla. Nemes személy volt, talán egy ideig Székelyudvarhelyen lakott. A tímárcéh több esetben vette igénybe tudását intés, tanúvallatási jegyzőkönyv és egyezséglevél megírásában.¹⁴⁷

Nagy József. Az 1778. okt. 7-i intés írója.¹⁴⁸

Orbán Sámuel. Nemes személy, az 1812. szept. 5-i intés írója.¹⁴⁹

Pakot János, Szentléleki. Udvarhelyszék Törvényes Táblájának hites ülnöke 1778-ban. 1782-ben egyezséglevelet írt arról, hogy a tímárcéh nagyobb összeget kölcsönzött a helybeli r. kat egyháztól.¹⁵⁰

¹³⁷ 1812. - 1702.

¹³⁸ 1802. - 1605.

¹³⁹ 1792. - 1528, 1804. - 1655.

¹⁴⁰ TProt 1963. 139b.

¹⁴¹ L.sz. 1456.

¹⁴² 1830. - 1813 és 1819. Csak feltételezhető, hogy az ő írása a következő: 1834. - 1846.

¹⁴³ 1842. - 1870.

¹⁴⁴ 1828.V.26. - 1798, 1842. - 1870, 1849. - TProt 1961.407-408, ugyanitt: mint kirendelt biztos.

¹⁴⁵ 1848. - Udvarhelyi Híradó 1905.IV.18. szám., 1850. - 1885.

¹⁴⁶ L.sz. 1538.

¹⁴⁷ 1773.II.16. - 1427 (bizonyáglevél), 1778.XI.9. - 1459 (intés), 1787.XI.22. - 1513 (kérvény, de Tállyán János írta), 1782.IV.29. - 1491 és 1782.V.3. - 1492 (tanúvallatási jegyzőkönyvek).

¹⁴⁸ L.sz. 1458.

¹⁴⁹ L.sz. 1707.

¹⁵⁰ 1778. - 1453. L.sz. 1497.

Pálffi Dénes, Tarcsafalvi. Udvarhelyszék rendes jegyzője 1778—1780 között (a tímárcéh iratai szerint). 1779-ben másolatot készített a céhnek.¹⁵¹

Pálffi Ferenc, Tarcsafalvi. Udvarhelyszék ülnöke, az 1777. feb. 25-i intés egyik aláírója.¹⁵²

Pethő János, Vajai. Nemes személy, az 1778. nov. 9-i egyik intés egyik aláírója.¹⁵³

Sándor Ignác. Kevés ideig, 1846—48 között volt a tímárcéh helybeli ügyvéde. 1846 februárjában fogadták meg „tekintetes Sándor Ignácot” szószólónak. Évi fizetése 10 Rf volt 1847 márciusában 40 Rf-tal jutalmazta őt a céh „fáradásáért”. 1848 után a város főjegyzője lett.¹⁵⁴

Sánta Imre. Tímár, a céh actualis (= fő) jegyzője 1845—47 között.¹⁵⁵

Simó Mihály. 1827—33 között volt a céh helybeli ügyvéde. Előneve szerint kissolymosi származású volt. Írása egyike a legszebbeknek. Mikor megfogadták (1827. jún.12.), 12 Rf-ot fizettek neki előre. 1833-ban már úgy írtak róla, hogy „elméjében megháborodott”. A szomorú sorsra jutott embert testvére vette gondozásába, aki a tímárcéhvei is vitába keveredett. Simó Mihály ugyanis korábban 100 ezüstforintot vett fel 6%-os kamatra a céhtől. Ezt most a bátyja nem akarta visszafizetni, mondván, hogy megdolgozott azért az öccse. 1833 decemberében kiegyeztek: a céh Simó Mihály érdemeire való tekintettel elengedett a tőkéből 20 magyar forintot és háromévi kamatot, 18 forintot. Simó Mihály átlagos fizetése 10—15 Rf volt. 1831 decemberében 20 Rf-ot utalt ki neki a céh.¹⁵⁶

Simó Pál. Neve másolaton, tanúvallatási jegyzőkönyvön és céhgyűlési jegyzőkönyvön is feltűnik. 1842 szeptemberében még csak törvényszéki írnok, 1842 decemberében táblabíró, a céhgyűléseken mint kirendelt biztos vett részt.¹⁵⁷

Spinger József 1808-ban nemes személynek, 1811-ben a város centumparterének írta magát. Feleltetési jegyzőkönyv egyik aláírója.¹⁵⁸

Száidel János. Többféle tisztséget is viselt a városban. Szemet gyönyörködtető írásával másolatokon, céhgyűlési jegyzőkönyveken, kérvények külsején találkozunk. Tisztségei: a város jegyzője: 1799, 1800, 1802, 1805; királyi postamester: 1818; a város szenátora: 1819; a város főbírája: 1821, 1825, 1826, 1830, 1842. Talán még más években is volt főbíró (1821—42 között), de a tímárcéh levéltárában erre nincs több adat. 1836-ban cehális inspector volt, ebből következik, hogy főbíró is volt, mert ez a két tisztség ugyanahhoz a személyhez kötődött. A tímárcéh gyűlésein ilyen minőségben (vagy kiküldött biztosként) jegyzőkönyvet is írt a

¹⁵¹ 1778. - 1449,1779. - 1471,1780. - 1473.

¹⁵² L.sz. 1436.

¹⁵³ L.sz. 1460, 1459.

¹⁵⁴ 1846. - TProt 1963. 167b, 1847. - uo. 175a, 1851. - 1891 és 1892 (városi főjegyző).

¹⁵⁵ 1845. - Tprot 1963. 157b, 1847. - uo. 173b.

¹⁵⁶ 1827. - TProt 1962. 63b, 1833.VI.11. - 1838,1833. dec. - TProt 1963. 57a, 1831. - uo. 34b.

¹⁵⁷ 1842.IX.12. - 1867 (írnok), 1842.XII.2. - 1870 (táblabíró).

¹⁵⁸ 1808. - 1671, 1811. - 1686.

következő években: 1821, 1832, 1836, 1837, 1838, 1839. 1841-ben Daróczi János városi jegyzővel ketten írták a jegyzőkönyvet.¹⁵⁹

Száidel Károly. Protocollista, 1831-ben másolatot készített a céhnek, 1847-ben és 1850-ben jegyzőkönyvet írt a céhgyűlésen mint kirendelt biztos. Szép, szabályos írása a Száidel Jánoséhoz hasonlít.¹⁶⁰

Szeles János. 1771—99 között volt a város esküdt jegyzője (iuratus notarius) a tímárcéh iratai szerint. 1778-ban és 1785-ben másolatot készített a céhnek.¹⁶¹

Szeles József. Tímár, a céh jegyzője a következő években: 1828, 1829, 1830, 1833, 1839, 1841. 1842-ben a céh biztosának (megbízottjának) nevezték.¹⁶²

Szeles Károly. 1842—48 között a tímárcéh helybeli ügyvéde. 1842 augusztusában fogadták meg 10 Rf előpénzzel. Az ő évi fizetése is 10 Rf volt, de nagyobb elintézett ügyek után bizonyára külön honoráriumot kapott. A jegyzőkönyv 1845. márc. 4-i bejegyzése szerint 12 Rf-ot fizettek neki a Koronkai Ferenc elleni per ügyében „specificatio beadásánál fogva”.¹⁶³

Szeles Márton. A város jegyzője volt. 1728-ban és 1735-ben említették így. Ő kezdte meg 1728-ban a tímárcéh legrégebbi jegyzőkönyvének írását. Biztos, hogy 1735-ig ő folytatta, de ezután nagyon nehéz megállapítani, hogy az 1750-es évek közepéig ő írta-e, vagy egy olyan személy, akinek az írása nagyon hasonlított az övéhez. Ezt csak újabb adatok tisztázhatják, ugyanis Szeles Mártonról nincs több említés a tímárcéh levéltárában.¹⁶⁴

Szóts József, Zetelaki. 1803—28 között volt a céh kolozsvári ügyvéde. Saját kezűleg írt néhány kérvényt a céh számára, ezenkívül több, a céhmestemek írt levele is fenmaradt a céh levéltárában. Honoráriuma általában évi 10 Rf volt az ajándékokon kívül. 1819-ben pl. két rend talpat kapott ajándékba 11 Rf 40 xr értékben.¹⁶⁵

Szóts Orbán Antal. Nemes személy, városbíró is volt, intéseken szerepelt a neve 1779-ben, 1789-ben, 1812-ben.¹⁶⁶

¹⁵⁹ 1799. - 1555, 1800. - 1558, 1802. - 1581, 1805. - 1665, 1818. - 1728, 1819. - 1741, 1821. - 1745, 1825. - 1768, 1826. - 1772, 1830. - 1817, 1842. - 1866. 1836. - TProt 1961. 391-2. Jegyzőkönyvei: 1821, 1832, 1836, 1837, 1838, 1839, 1841. - TProt 1961. 379—380, 387—9, 391—2, 393—4, 394—5, 395—7, 398—400.

¹⁶⁰ 1831. - 1820. Jegyzőkönyvei: 1847, 1850. - TProt 1961. 406, 409.

¹⁶¹ 1771. - 1422, 1799. - 1556, 1778. - 1451, 1785. - 1505 és 1507.

¹⁶² 1828. - TProt 1962. 70b, 1829. - TProt 1963. 1a, 1830. - 1817, 1833. - TProt 1963. 49b, 1839. - uo. 92a, 1841. - TProt 1961. 399, 1842. - 1866.

¹⁶³ 1842. - TProt 1963, 135a, 1845. - uo. 159b, 1848. - uo. 183b.

¹⁶⁴ 1735. -1400, 1728. - TProt 1961.

¹⁶⁵ 1803. - 1632, 1811. - 1691, 1828.I.13.: „Tsak ugyan az mostani Kolozsvári kimenetelünkör az procuratorban meg lévén szükségösödvé, mivel az nehaj Szóts Jozsef Ur az Ur Isten által ez világból ki szolittatott” - új ügyvédet kellett fogadniuk. — TProt 1962. 68b. Ezek szerint Szóts már 1827 végén is meghalhatott.; 1819. - TProt 1962. 14b.

¹⁶⁶ 1779.- 1470, 1789.- 1523, 1812.- 1700.

Tusnádi István. Nemes személy, az 1778. okt. 5-i intés egyik aláírója. Talán előde az a Tasnádi János, akit 1757-ben a nemesi rend tizedeseként említettek.¹⁶⁷

Táallyán Antal. Nemes személy 1789-ben másolatot készített a céhnek, ezenkívül egyezséglevelet is írt.¹⁶⁸

Táallyán János. Az 1730-as években „Udvarhelyt resideáló” nemes személy. 1739-ben intést írt a céh számára. Talán utódai az előbb említett Antal és az ezután említendő János. Ezt a név ritkasága bizonyíthatja. Mindhárom Táallyán írástudásának igénybevétele a céh részéről a jó viszony bizonyítéka. Ebben a családban is a Csáni Mihály ügyvédéhez hasonló jelenség figyelhető meg: Táallyán Miklóst 1814-ben a céh felvette tagjai sorába. A nemes Táallyán család tehát iparossá lett. Tehetsége a céh keretén belül is megnyilvánult: 1848-ban pl. Táallyán Miklóst atyamesterként, 1850-ben céhmesterként említették.¹⁶⁹

Táallyán János. Nemes személy, neve, sőt írása többféle iraton: intésen, másolaton, tanúvallatási jegyzőkönyvön, egyezséglevelen is feltűnik (1787, 1792, 1796).¹⁷⁰

Tétsi István. Az 1812. febr. 10-i intés írója.¹⁷¹

Tibád Ferenc. Udvarhelyszék rendes jegyzője volt. A tímárcéh iratain 1773-tól 1812-ig találjuk a nevét. Közben 1788-ban mint városi főbíróként említették. A tímárcéhnek másolatokat készített.¹⁷²

Török István. A város helyettes jegyzője, 1817-ben másolatot készített a céhnek. Talán azonos azzal a Török Istvánnal, akit 1819-ben a város centumpaterének, 1821-ben pedig törvényszéki írnoknak címezték. Előde lehet az a Török István, aki 1777-ben és 1778-ban a város centumpatere volt.¹⁷³

Török Pál. Udvarhelyszék aljegyzője, az 1802-i tanúvallatási jegyzőkönyv egyik vezetője. 1787-ben és 1788-ban a szék jegyzője volt (ha ugyan nem másik személyről van szó), 1802-ben, 1803-ban és 1810-ben helyettes jegyzőként említették.¹⁷⁴

Tzikmántori József. Nemes személy, neve az 1814-i intésen szerepel.¹⁷⁵

Veres János. Udvarhelyszék ülnöke, régius volt az 1802-i feleltetési jegyzőkönyv készítésekor.¹⁷⁶

¹⁶⁷L.sz. 1456., 1757. - 1471 (az 1779.VI.9-i másolatból).

¹⁶⁸L.sz. 1523.

¹⁶⁹1739. - 1403 és 1404, 1814. - TProt 1961.9., 1848. - 1881, 1850. - 1884.

¹⁷⁰1787. - 1513, 1792. - 1528, 1796. - 1537, 1739, 1740, 1741.

¹⁷¹L.sz. 1699.

¹⁷²1773. - 1428, 1788. - 1622 (az 1803.I.13-i másolatból), 1812. - 1704.

¹⁷³1817. - 1725, 1819. - 1741, 1821. - 1748, 1777. - 1439, 1778. - 1449.

¹⁷⁴1787. - 1515, 1788. - 1517, 1802. - 1605, 1803. - 1647, 1810. - 1676.

¹⁷⁵L.sz. 1715.

¹⁷⁶L.sz. 1605.

*

Az itt bemutatott lista nem teljes és nem hibátlan, mert csak a tímárcéh levéltárából vett adatokra támaszkodik. Pontosítása (főleg egyes iratírók személyét illetően) a jövő kutatások feladata.